

Moduł 11: przykładowe warsztaty dotyczące działań antyprzemocowych

Te moduł dostarcza nauczycielom i pracownikom szkoły praktycznych zasobów do prowadzenia angażujących warsztatów antyprzemocowych, które rozwijają kreatywność, empatię i współpracę wśród uczniów.

Moduł zaczyna się od analizy elementów strukturalnych warsztatu, a następnie przedstawia trzy kreatywne aktywności antyprzemocowe: ćwiczenie artystyczne z sześcioma kwadratami, wspólny projekt muralowy oraz wystawę sztuki antyprzemocowej. Każda aktywność ma na celu skłonienie uczniów do refleksji nad dynamiką nękania, a jednocześnie rozwijanie podstawowych umiejętności społecznych poprzez artystyczną ekspresję i pracę zespołową.

**Co-funded by
the European Union**

Elementy strukturalne warsztatu

Sukces warsztatu zaczyna się na długo przed wejściem uczniów do klasy – wymaga starannego planowania, które uwzględnia kilka kluczowych elementów::

Zdefiniuj jasne cele	Uwzględnij profil uczestników	Przygotuj pisemny plan
określ, czy Twoim celem jest pomóc uczniom zrozumieć różne rodzaje zachowań przemocowych, czy też nauczyć ich umiejętności interpersonalnych umożliwiających stawianie oporu wobec nękania.	liczba uczestników i ich znajomość tematu będą determinować, jakie aktywności włączyć i jak długo powinien trwać warsztat. Jak sugeruje Steinert (1992), weź pod uwagę znajomość tematu przez uczestników oraz ich potrzeby i oczekiwania.	opracuj kompleksowy plan obejmujący działania, ramy czasowe dla poszczególnych części oraz potrzebne zasoby (układ sali, materiały itp.).

Podczas prowadzenia warsztatu rozpocznij od wprowadzającego etapu, który przybliży temat i sprawdzi istniejącą wiedzę uczniów. Skuteczne ćwiczenie na przełamanie lodów, takie jak „głosowanie w ciemno” (Mattey i in., 2014), może pomóc uczniom anonimowo dzielić się doświadczeniami związanymi z nękaniami, często pokazując, że ich doświadczenia są bardziej powszechne, niż im się wydawało.

Po stworzeniu bezpiecznej atmosfery przedstaw główne cele, zachowując elastyczność, by dostosować się do potrzeb uczniów. Rdzeń warsztatu powinien łączyć przekazywanie informacji z praktycznymi ćwiczeniami, tworząc angażujące środowisko nauki, które promuje współpracę zamiast biernego słuchania.

Projektowanie skutecznych aktywności warsztatowych

Sednem każdego udanego warsztatu antyprzemocowego są jego aktywności. Choć poszerzanie wiedzy uczniów jest ważne, warsztaty powinny stawiać na współpracę zamiast na bierną naukę. Oznacza to znalezienie równowagi między przekazywaniem informacji a zajęciami praktycznymi, które angażują uczniów bezpośrednio w materiał.

Przedstawiając informacje, zachowaj zwięzłość i atrakcyjną formę. Rozważ użycie krótkich prezentacji PowerPoint z obrazami i kluczowymi punktami zamiast przeładowanych tekstem slajdów. Dla młodszych odbiorców odpowiednie odniesienia do popkultury mogą zwiększyć zaangażowanie, jednak autentyczność jest kluczowa – uczniowie szybko wyczuwają nieszczerść..

Zwiększenie świadomości wpływu przemocy	Scenki odgrywane	Uczniowie odgrywają sytuacje przemocy, badając różne perspektywy i ich wpływ na nastrój i samopoczucie.
Umożliwienie uczniom działania przeciw przemocy	Strategie interwencji	Pokaz i ćwiczenie sposobów interweniowania jako świadek w celu wsparcia ofiary.
Rozwijanie krytycznego myślenia o dynamice grupy	Dyskusje klasowe	Prowadzenie rozmów o przyczynach i skutkach nękania za pomocą pytań ukierunkowanych lub hipotetycznych scenariuszy.
Wzmacnianie współpracy	Zajęcia artystyczne w grupie	Uczniowie tworzą wspólne prace plastyczne ukazujące różne aspekty przemocy.

Zajęcia w małych grupach są szczególnie skuteczne, ponieważ zachęcają do aktywnego udziału wszystkich uczniów. W większych grupach wielu uczniów może przyjąć bierną postawę, ograniczając skuteczność warsztatu. Na zakończenie warsztatu włącz ćwiczenie podsumowujące, które utrwala kluczowe koncepcje i kieruje uczniów ku przyszłym celom. Poproszenie uczniów o podzielenie się jedną myślą najlepiej opisującą temat warsztatu nie tylko angażuje ich podczas podsumowania, ale też dostarcza cennych informacji zwrotnych na temat skuteczności warsztatu.

Ćwiczenie artystyczne „Sześć kwadratów”

To ćwiczenie oferuje kreatywne podejście, które pomaga uczniom zastanowić się nad różnymi aspektami przemocy rówieśniczej poprzez wizualne przedstawienie uczestników sytuacji nękania. Zachęca do empatii i zrozumienia, pozwalając uczniom wcielać się w różne role i kwestionować stereotypy dotyczące tego, kto może być prześladowcą, ofiarą, świadkiem lub obrońcą.

Potrzebne materiały:

- Kartki podzielone na sześć kwadratów
- Dwa zestawy kart: karty ról (opisujące role uczestników) i karty postaci (opisujące cechy fizyczne)
- Wycięte kartonowe kwadraty lub karteczki samoprzylepne do zakrywania rysunków między rundami
- Mazaki, kredki lub ołówki kolorowe

Przykładowa karta roli może brzmieć: „Osoba, która przeciwstawia się nękanii, chroniąc ofiarę lub powstrzymując agresywne zachowanie” (obrońca), natomiast karta postaci może opisywać „Dziewczynkę z długimi włosami, w różowej sukience i złotych okularach”.

Przebieg aktywności:

1. Utwórz grupy sześciu uczniów.
2. Każda grupa dostaje arkusze podzielone na sześć kwadratów oraz dwa zestawy kart opisujących.
3. Uczniowie mają 5 minut, aby wypełnić jeden kwadrat zgodnie z instrukcjami na swoich kartach.
4. Po narysowaniu uczniowie zakrywają tę część i przekazują arkusz osobie siedzącej po prawej stronie.
5. Proces ten powtarza się, aż wszystkie sześć kwadratów zostanie wypełnionych.
6. Karty są rozdawane tak, aby każda postać mogła ilustrować każdą rolę uczestnika, co podkreśla płynność ról.

Po wypełnieniu wszystkich kwadratów uczniowie odstawiają cały arkusz i omawiają swoje obserwacje.

Nauczyciel może poprowadzić refleksję, zadając pytania takie jak:

„Jak się czułeś, tworząc każdą rolę?”, „Którą rolę najtrudniej było zrozumieć lub z którą się utożsamić?”
, „W jaki sposób każda rola może wpłynąć na sytuację nękania?”

Takie pytania pomagają uczniom głębiej zrozumieć dynamikę przemocy rówieśniczej i kwestionować utarte wyobrażenia na temat tego, kto pełni poszczególne role.

Aktywność muralu

To zadanie jest szczególnie wartościowe, ponieważ wymaga od uczniów wspólnej pracy nad wspólnym celem, wzmacniając pozytywne relacje społeczne i tworząc trwałą instalację, która inspiruje długo po zakończeniu aktywności.

Faza planowania	Rozwój projektu	Wspólne malowanie
Uczniowie zaczynają od określenia miejsca, koncepcji i przesłania muralu podczas sesji burzy mózgów prowadzonej przez nauczyciela, w której każdy wnosi swoje pomysły. Ten początkowy etap tworzy fundament włączającego udziału.	Gdy pomysł jest jasny, uczniowie współpracują nad konkretnymi elementami projektu, dbając o to, by każdy wносił twórczy wkład. Ta faza podkreśla, że wkład każdego jest ważny dla wspólnego rezultatu.	TSam proces malowania to najbardziej intensywny etap współpracy, wymagający od uczniów dzielenia się materiałami, przestrzenią i obowiązkami. Taka praktyczna kooperacja rozwija umiejętność pracy zespołowej i wzajemny szacunek.

Zaangażowanie nauczyciela jest kluczowe na każdym etapie. Badania Veenstry i in. (2014) wskazują, że nauczyciele często nie interweniują w interakcje uczniów, w tym w sytuacje nękania, co uczniowie mogą odbierać jako brak zainteresowania.

Inne badania pokazują, że nauczyciele czasem postrzegają przemoc inaczej niż badacze (Bradshaw i in., 2007), co może prowadzić do bagatelizowania jej skutków. Aktywne uczestnictwo i prowadzenie projektu muralu demonstruje uczniom zaangażowanie nauczyciela w pozytywne relacje.

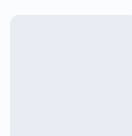
Aktywność muralu można wzbogacić, przydzielając uczniom różne role perspektywiczne.

Na przykład uczniowi przejawiającemu agresywne zachowania można zlecić tworzenie pracy z perspektywy ofiary, aby wyrazić uczucia strachu i izolacji.

Inni mogą eksplorować perspektywę świadka lub sprawcy, zyskując wgląd w motywacje i doświadczenia emocjonalne odmienne od własnych.

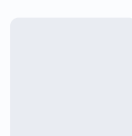
Ocenianie wpływu aktywności muralowej

Aby ocenić skuteczność aktywności muralowej w promowaniu tematyki antyprzemocowej i kształtowaniu pozytywnych relacji społecznych, nauczyciele powinni poprowadzić uporządkowaną refleksję za pomocą przemyślanych pytań do dyskusji.

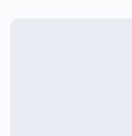
Pytania o osobiste doświadczenia

- Jaka była Twoja ulubiona część aktywności muralowej i dlaczego?
- Jak się czułeś, przyczyniając się do projektu, w którym każdy odgrywał jakąś rolę?
- Czy ta aktywność pomogła Ci lepiej dostrzec perspektywy innych?
Czy możesz podać przykład?Can you share an example?"

Pytania refleksyjne oparte na roli

- Czego nauczyłeś się z roli, którą Ci przydzielono (ofiara, świadek, sprawca)?
- Czy wcielenie się w rolę pomogło Ci lepiej zrozumieć dynamikę nękania? W jaki sposób?
- Jak wspólna praca zmieniła Twój sposób myślenia o kolegach z klasy lub rówieśnikach?

Pytania dotyczące rozwiązywania konfliktów

- Czy podczas aktywności pojawiły się jakieś nieporozumienia lub konflikty? Jak Ty i Twoi koledzy je rozwiązaliście?
- Jak projekt muralowy pokazał Ci znaczenie pracy zespołowej i współpracy?
- "Co, Twoim zdaniem, mural mówi o inkluzji i szacunku w naszej szkole?"

Nauczyciele mogą pogłębić tę refleksję, zlecając prace pisemne, takie jak **„Jak wystawa zmieniła moje spojrzenie na nękanie”** lub **„Jak wystawa uczyniła mnie lepszym kolegą”**, co pozwala na głębsze indywidualne przemyślenie całego doświadczenia.

Wystawa sztuki antyprzemocowej

Wystawa sztuki antyprzemocowej to kolejne skuteczne podejście do angażowania uczniów w twórczą ekspresję przy jednoczesnym rozwijaniu empatii i zrozumienia. W przeciwieństwie do wspólnego projektu muralowego, ta aktywność podkreśla indywidualny wyraz artystyczny, pozwalając każdemu uczniowi rozwinąć i zaprezentować swoją własną perspektywę na temat przemocy, empatii i integracji.

Potrzebne materiały:

- materiały plastyczne (papier, farby, pędzle, markery, kredki)
- aparaty fotograficzne lub smartfony do zdjęć
- materiały piśmiennicze do wierszy i opowiadań
- tablice lub stojaki na eksponowanie prac
- kartki tytułowe do każdej pracy z imieniem ucznia i opisem
- wyznaczone miejsce na wystawę (korytarz szkolny, aula itp.)

Temat wystawy

Wystawa powinna mieć jasny motyw, który kieruje procesem twórczym uczniów, na przykład **„Empatia, integracja i szacunek: razem przeciw przemocy”**. Taki temat pomaga uczniom ukierunkować swój wyraz artystyczny na konkretne przesłania antyprzemocowe, pozostawiając przestrzeń na różne interpretacje i podejścia.

Aby rozpocząć projekt, nauczyciele powinni przedstawić cel wystawy i jej związek z zapobieganiem nękanii podczas dyskusji grupowej o skutkach przemocy, znaczeniu empatii oraz o sile sztuki jako narzędzia zmiany społecznej. Pokazywanie przykładów sztuki lub kampanii antyprzemocowych może zainspirować kreatywność uczniów i pomóc im wyobrazić sobie własny wkład.

W fazie burzy mózgów zapewnij uczniom arkusze z pytaniami, takimi jak: **„Jaką historię ma opowiadać Twoja praca?”**, **„Jakich materiałów lub technik użyjesz?”** oraz **„Jakie emocje lub przekazy chcesz, aby odbiorcy poczuli lub zrozumieli?”**. Takie pytania pomagają uczniom sformułować jasne intencje artystyczne przed rozpoczęciem twórczej pracy.

Tworzenie i przygotowanie wystawy artystycznej

Faza tworzenia wystawy sztuki antyprzemocowej zwykle rozciąga się na kilka sesji, dając uczniom wystarczająco dużo czasu na rozwinięcie swoich koncepcji i ich przemyślaną realizację. W zależności od dostępnych zasobów i ograniczeń harmonogramu nauczyciele mogą przeznaczyć około trzech 50- minutowych lekcji plastyki na pracę nad projektami.

		
Etap tworzenia	Przygotowanie wystawy	Otwarcie wystawy
Uczniowie pracują indywidualnie nad pracami, które wyrażają ich spojrzenie na temat wystawy. Mogą powstawać rysunki, obrazy, fotografie, wiersze lub opowiadania, które badają różne aspekty przemocy — takie jak emocjonalne doświadczenia ofiary, motywacje sprawcy czy konsekwencje nękania dla wszystkich stron. Nauczyciele powinni w tej fazie krążyć po klasie, oferując pomoc techniczną i wsparcie koncepcyjne oraz zachęcając uczniów do pełnego wyrażania swoich pomysłów.	Po ukończeniu indywidualnych prac nauczyciele we współpracy z administracją szkoły ustalają optymalne miejsce na ekspozycję, sposoby prezentacji, strategie reklamy i zasady uczestnictwa. Uczniowie powinni brać udział w kuratorowaniu wystawy, decydując o rozmieszczeniu i prezentacji prac. Każda praca wymaga kartki z tytułem i krótkim opisem wyjaśniającym jej przesłanie lub intencję.	Wystawa powinna być otwarta dla jak najszerszej społeczności – uczniów, rodzin i lokalnych władz. Podczas wydarzenia uczniowie stoją przy swoich dziełach, odpowiadają na pytania i wyjaśniają proces twórczy oraz przesłanie. Taka interakcja pogłębia wpływ wystawy i daje uczniom okazję do wyrażenia swoich przemyśleń na temat zapobiegania przemocy. Odwiedzających należy zachęcać do pozostawiania opinii lub wiadomości wsparcia dla twórców.

W trakcie tego procesu twórczego uczniowie rozwijają nie tylko umiejętności artystyczne, ale także krytyczne myślenie na temat dynamiki nękania. Forma wystawy pozwala im przekazywać złożone emocje i koncepcje społeczne, które trudno byłoby wyrazić słowami, a publiczny charakter wydarzenia wzmacnia ich antyprzemocowy przekaz w całej społeczności szkolnej.

Wystawa pełni funkcję zarówno narzędzia edukacyjnego, jak i wydarzenia integrującego społeczność, łącząc różne osoby zaangażowane w zapobieganie przemocy rówieśniczej i tworząc wspólne doświadczenie oparte na empatii i szacunku.

1. Refleksja i dalsze działania
2. Proces uczenia się nie kończy się wraz z zamknięciem wystawy — w rzeczywistości jedne z najcenniejszych wniosków pojawiają się podczas uporządkowanej refleksji po wydarzeniu. Po antyprzemocowej wystawie artystycznej nauczyciele powinni zorganizować rozmowę podsumowującą, która pomoże uczniom przetworzyć

Pytania do osobistej refleksji

"„Jak się czułeś, wyrażając swoje przemyślenia na temat przemocy poprzez sztukę?” – to pytanie zachęca uczniów do zastanowienia się nad emocjonalnymi aspektami twórczej ekspresji oraz nad tym, jak sztuka może służyć jako narzędzie do przetwarzania złożonych uczuć związanych z trudnymi tematami.

Pytania dotyczące nauki od rówieśników

"„Jakie przesłania lub tematy w pracach twoich kolegów poruszyły cię najbardziej?” – to pytanie pomaga uczniom dostrzec różnorodność perspektyw w ich społeczności i zidentyfikować te elementy cudzych dzieł, które wywarły największy wpływ na ich własne zrozumienie.

Pytania o wpływ na społeczność

"„Jak uważasz, że ta wystawa mogłaby pomóc naszej szkolnej społeczności w przeciwdziałaniu nękanii?” – to pytanie przesuwą uwagę z indywidualnych doświadczeń na działanie zbiorowe, zachęcając uczniów do zastanowienia się, w jaki sposób artystyczna ekspresja może przyczynić się do szerszych zmian społecznych..

